

P E N
N O R W A Y

İddianame İnceleme Raporu

Fırat Can Arslan

Yazar: Heidi Heggdal

Yayımlanma Tarihi: 12 Aralık 2024

PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi:

PEN Norveç'in Türkiye İddianame Projesi Ocak 2020'den bu yana devam ediyor.

Bu süre zarfında, hakimler, avukatlar ve akademisyenlerden oluşan uluslararası bir ekiple, ifade özgürlüğünü ilgilendiren davalardaki 29 iddianameyi inceledik. Bu davalar arasında öne çıkan Cumhuriyet gazetesi davası, Büyükaada insan hakları savunucuları davası ve beş yıl süren Gezi Parkı davası yer alıyor.

Her rapor tek bir iddianameyi ele alarak Türkiye'nin iç hukuku ve uluslararası hukukla karşılaştırıyor. 2016'dan bu yana Türkiye'de hukukun üstünlüğü alanında derinleşen kriz, henüz hiçbir iddianamenin ulusal usul standartlarını veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin adil yargılanma hakkıyla ilgili 6. maddesinde belirtilen ilkeleri karşılamadığı anlamına geliyor.

Bunu göz önünde bulundurarak, gazeteciler, sivil toplum aktörleri ve avukatların davalarındaki iddianameleri incelemek için dünyanın önde gelen insan hakları avukatlarıyla birlikte çalışmaya devam ediyoruz. Aynı şekilde, hakim ve savcıların eğitimi ve Türkiye'deki iddianame yazma sürecinin sürekli iyileştirilmesi için tavsiyelerde bulunmaya da devam edeceğiz.

Bu çalışmanın önemi, 2022 yılında Gezi Parkı davası sanıklarının tamamının, endişe verici derecede yetersiz ve kusurlu bir iddianamede yer alan unsurlara dayanılarak mahkum edilmesi ve uzun süreli hapis cezalarına çarptırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Proje 2024 yılında da devam etmektedir.

Tüm raporlara web sitemiz üzerinden erişilebilir: www.norskpen.no

Ayrıca 2020 ve 2021 yıllarına ait iki nihai rapora da şu adresten ulaşılabilir:

2020: <https://norskpen.no/wp-content/uploads/2021/06/PEN-Norway-Turkey-Indictment-Project-Report-2020.pdf>

2021: https://norskpen.no/wp-content/uploads/2022/03/PEN-Norway-Turkey-Indictment-Project-Report-2021_Eng.pdf

Proje kapsamında ayrıca Türkiye'deki savcılara yönelik bir iddianame yazım klavuzu da yayımlanmış olup, ilgili kılavuza buradan erişilebilir: [Turkiyedeki-Savcilar-Icin-Iddianame-Yazim-Kilavuzu.pdf](http://www.norskpen.no/Turkiyedeki-Savcilar-Icin-Iddianame-Yazim-Kilavuzu.pdf) (norskpen.no)

Proje, PEN Norveç'in Türkiye Danışmanı Caroline Stockford tarafından tasarlanıp yürütülmekte ve iddianame raporları PEN Norveç'in Türkiye Hukuk Danışmanı, insan hakları avukatı Şerife Ceren Uysal tarafından denetlenmektedir.

İddianame İnceleme Raporu

Fırat Can Arslan

Yazar: Heidi Heggdal

1. Giriş

Bu rapor, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı Cumhuriyet Savcısı Ahmet Faruk Karakuş tarafından gazeteci Fırat Can Arslan hakkında düzenlenen 2023/56271 soruşturma ve 2023/2732 iddianame numaralı 3 sayfalık iddianameyi değerlendirmektedir.

2. Olay Örgüsünün Özeti

Fırat Can Arslan (bundan sonra Arslan olarak anılacaktır) Mezopotamya Haber Ajansı'nda muhabir olarak çalışan bir gazetecidir. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu üyesidir.

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Haziran 2022'de başlatılan bir soruşturma, 18 Kürt gazetecinin tutuklanmasıyla sonuçlanmış ve 15 gazeteci Temmuz 2023 tarihine kadar tutuklu kalmıştır. 24 Mart 2023 tarihinde, 18 gazetecinin tamamı hakkında 'terör örgütü üyeliği' suçlamasıyla dava açılmıştır. 11 ve 12 Temmuz 2023 tarihlerinde halka açık olarak gerçekleştirilen ilk iki duruşma PEN Norveç'in de aralarında bulunduğu çok sayıda medya, gazetecilik ve insan hakları kuruluşu tarafından izlenmiştir.¹

Davanın 11 Temmuz 2023 tarihli duruşmasında, gazeteciler hakkındaki iddianameyi hazırlayan Diyarbakır Terör Suçları Soruşturma Bürosu'nda görevli savcı Mehmet Karababa'nın, iddianameyi onaylayan Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Seda Karababa ile evli olduğu ortaya çıkmıştır. Mehmet ve Seda Karababa 17 Temmuz 2023 tarihli Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) kararnameyle Vezirköprü Adliyesi'ne atanmış, kararname normal prosedüre uygun olarak yayımlanmıştır.

“savcı, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almak ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür. Oysa bu davada savcı, şüphelinin haklarını korumak yerine Arslan'ın temel haklarını ihlal etmiştir.”

18 Temmuz 2023 tarihinde Arslan aşağıdaki tweet'i paylaştı:

"13 ay boyunca tutuklu kalan gazetecilerin iddianamesini hazırlayan savcı Mehmet Karababa ve mahkeme heyetindeki eşi üye hakim Seda Karababa'nın görev yerlerinin değiştirildiği ortaya çıktı! 11 Temmuz'daki duruşmada evli oldukları öğrenilen Karababa çifti, Vezirköprü'ye atandı..."

Arslan bu tweet nedeniyle Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) 6/1 maddesi uyarınca 'Terörle Mücadelede Görev Almış Kişileri Hedef Göstermek' suçunu işlediği iddiasıyla 25 Temmuz 2023 tarihinde gözaltına alınmış ve "kaçma riski" olduğu gerekçesiyle tutuklu yargılanmıştır. Arslan, tutuklu yargılandığı süre boyunca hücre hapsinde tutulmuştur.

Arslan'ın tweetini retweet ederek paylaşan Mezopotamya Haber Ajansı muhabiri Delal Akyüz de aynı gün gözaltına alındı. Editörler Sibel Yükler (T24) ve Evrim Kepenek (Bianet) ile gazeteci Evrim Deniz de 25 Temmuz'da gözaltına alındı. Dördü de savcıya ifade verdikten sonra adli kontrol tedbiriyle serbest bırakıldı.

Arslan'ın tutuklama kararına karşı yaptığı 31 Temmuz 2023 tarihli itiraz mahkeme tarafından 9 Ağustos 2023 tarihinde reddedilmiştir. 21 Ağustos 2023 tarihinde yapılan olağan tutukluluk incelemesi neticesinde mahkeme tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. 25 Eylül 2023 tarihinde düzenlenen iddianame mahkeme tarafından kabul edilmiştir. 31 Ekim 2023 tarihinde yapılan ilk duruşmada beraat eden Arslan cezaevinden tahliye edilmiştir. Mahkeme Arslan'ın suç işlemediğine karar vermiştir.

3. İddianamenin Değerlendirilmesi

3.1 İddianamenin İç Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) md. 170, savcılarının görevlerini ve bir iddianamede bulunması gereken biçimsel unsurları düzenlemektedir.

CMK md. 170/3-a ile k bir iddianamede bulunması zorunlu formaliteleri açıklamaktadır. Arslan hakkındaki iddianamenin bu formaliteleri karşıladığı sonucuna varılmıştır.

İddianamenin giriş bölümünde şüphelinin kimliği, müdafilerin isimleri, mağdurların kimliği, suç tarihi ve yeri, gözaltı ve tutuklama tarihi ile tutuklamanın yakalama emrine istinaden yapıldığı, atılı suç ve sevk maddeleri ile son olarak bir delil listesi yer almaktadır. Ayrıca, iddianame kapsamında tutuklu bir kişinin bulunduğu bilgisi de verilmiştir. Davacı 'Kamu Hukuku' olarak tanımlanmıştır; bu da cezai soruşturmanın 'mağdurlar' tarafından yapılan bir suç duyurusu ile değil, savcılık tarafından başlatıldığını göstermektedir. Kanunda aksi belirtilmedikçe, bu savcının görevi dahilindedir. Dolayısıyla, soruşturma raporunun tarihi olan 21 Temmuz 2023'un soruşturmanın başladığı tarih olduğu varsayılmaktadır. Hem davacının kimliği (170/3-f) hem de davanın tarihi (170/3-g) iddianamede bulunmaktadır.

İddianamenin betimleyici bölümü, daha sonra KCK (Kürdistan Topluluklar Birliği) olarak adlandırılan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) örgütünün tarihini, gelişimini ayrıntılı olarak aktararak başlamakta ve bu örgütün neden bir terör örgütü olarak kabul edildiğini açıklamaktadır. PKK/KCK'ya ilişkin bu kadar ayrıntılı bir betimlemeye ihtiyaç yoktur ve ayrıca bu durum iddianamenin taraflı olduğu izlenimini vermektedir. Savcılarının görevini tanımlayan CMK md. 160'ta da belirtildiği üzere, savcının görevi suçları soruştururken tarafsız ve objektif bir yaklaşım sergilemektir. Yüklenen suçu oluşturan olaylara ve suçun delilleriyle ilgisi bulunmayan bilgilere yer verilmeyeceğini açıkça söyleyen CMK md. 170/4'e bakınız.

CMK md. 170/4'ye göre iddianamede yüklenen suçu oluşturan olayların mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanması gerekmektedir.

"Şüpheli Fırat Can ARSLAN ile İlgili Olarak" başlığı altındaki ilk paragrafta 'Tutuklu Gazeteciler Davası'nın, iddianame kapsamındaki gazetecilerin sayısı, iddianamenin içeriği ve mahkeme tarafından kabul edilmesine ilişkin bilgilerle birlikte açıklanması başlangıçta oldukça nesnel görünmekte, CMK md. 170/4'teki gerekliliklere uygun olarak suçlamaları oluşturan olayları açıklamak için konuyla ilgili arka plan bilgilerini vermektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, savcı Mehmet Karababa'nın hazırladığı iddianame, savcının eşi Hakim Seda Karababa'nın da üyesi olduğu bir mahkeme heyeti tarafından kabul

edilmiştir. Ancak, yine de iddianamede bu davaya ilişkin açıklamalar daha kısa tutulabilirdi. Ayrıca savcının ilgili medya kuruluşlarını “PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanması” olarak tanımlamaktan kaçınması gerekirdi. Ayrıca, “...terör örgütüne müzahir basın ve yayın organlarınınca ilgili soruşturma ve yargılama dosyasının ‘Tutuklu Gazeteciler’ olarak haberleştirildiği,” şeklindeki son cümle, söz konusu davanın tutuklu gazeteciler davası olarak isimlendirilmesi işini yalnızca PKK/KCK ile ilişkili olduğu iddia edilen bazı medya kurumlarının yaptığı izlenimini vermektedir. Oysa bu hiç de doğru değildir, zira dava, insan hakları STK’larının yanı sıra hem ulusal hem de uluslararası medya tarafından tutuklu gazeteciler davası olarak geniş bir şekilde haberleştirilmiştir. Bu tür ifadeler önemsiz kusurlar gibi görünebilir, ancak PKK/KCK ile ilgili olarak başlangıçta yapılan uzun açıklamayla bağlantılı olarak okunduklarında, iddianamenin objektifliğinin kaybolduğu izlenimi edinilmektedir.

Sonraki paragraflarda Arslan’ın attığı tweet alıntılanarak, Karababa çiftinin ‘Tutuklu Gazeteciler Davası’ ile olan ilişkisi açıklanmakta ve Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun çiftin tayinine ilişkin ‘Kararnamesi’ anlatılmaktadır. Bu bölümde iddianame CMK md. 170/4 ile uyumludur. Sözü edilen açıklama, davayla ilgili gerçekleri ve bunların iddianamede bahsedilen delil ile (Arslan’ın tweeti) bağlantısını ortaya koymaktadır. Ancak, aşağıdaki analizin de göstereceği gibi, iddianameye konu olabilecek herhangi bir suç işlenmemiştir.

CMK md. 170/5’e göre, iddianamenin sonuç kısmında şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da yer almalıdır. İddianameye göre Arslan ve müdafileri, Arslan’ın ‘Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararnamesi’ni olduğu gibi paylaştığını belirtmiş ve bu eylemin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. İddianame Arslan’ın savunmasını açıkladıktan sonra, HSK’nın kararında Karababa çiftinin ad ve soyadlarının, mevcut çalışma yerleri ile yeni atandıkları yerin yer aldığını belirtmektedir. İlk bakışta, bu yaklaşım savcının ilgili tweetteki bilginin halihazırda yayımlanmış olmasının önemini kavradığı biçiminde yorumlanabilirdi. Ne yazık ki iddianamenin geri kalanı geçerli bir hukuki değerlendirmeden eser taşımamaktadır.

İddianamedeki açıklama şu şekilde devam etmektedir:

... savcılarının yürütmüş oldukları soruşturmalar veya hakimlerin yargılamasına katılmış oldukları dava bilgilerinin kararname içeriğinde yer almadığı...

Bu bilginin tweet’ten önce de kamuoyuna duyurulduğu gerçeğine dair iddianamede tek bir kelime dahi edilmemiştir; oysa bu durum ‘Tutuklu Gazeteciler Davası’nın açık duruşmasında ortaya çıkmış ve çeşitli medya organları tarafından da haberleştirilmiştir. Şayet savcı, Arslan’ın sadece zaten yayımlanmış olan bilgileri paylaştığını kabul etmiş olsaydı, ortada işlenmiş bir suç olmadığını da bilecekti.

Savcının Arslan’ın tweeti ile TMK md. 6/1’de düzenlenen suç arasında bağlantı kurmaya çalıştığı kısımda ise öyle zayıf bir hukuki değerlendirme yapılmaktadır ki giderek kafa karıştırıcı hale gelen iddianameyi kaleme alan kişinin bir devlet savcısı olduğuna inanmak zorlaşmaktadır. TMK md. 6/1 birçok açıdan sorunludur. Ancak söz konusu iddianameyi analiz ederken bu maddeyi ayrıca daha geniş bir incelemeye tabi tutmak gereksiz olacaktır.

“ İlk bakışta, bu yaklaşım savcının ilgili tweetteki bilginin halihazırda yayımlanmış olmasının önemini kavradığı biçiminde yorumlanabilirdi. Ne yazık ki iddianamenin geri kalanı geçerli bir hukuki değerlendirmeden eser taşımamaktadır. ”

İddianamede madde 6/1'den alıntı yapılmış ve aşağıdaki cümlenin altı çizilmiştir:

(...) veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar.

Görülebildiği kadarıyla Arslan terörle mücadele eden kamu görevlilerinin isimlerini ifşa etmekle suçlanmaktadır. TMK madde 6/1 ile cezalandırılan bir suç olduğu iddia edilen eylemse iddianamede şöyle tanımlanmaktadır:

Şüphelinin paylaşım içeriğinde, PKK/KCK terör örgütünün üye veya sempatizanlarında algı oluşturmayı amaçlayıp, terör örgütüne müzahir yayın yapan basın-yayın organlarıncı "Tutuklu Gazeteciler" olarak haberleştirilen soruşturma dosyasında görevli Cumhuriyet Savcısı ile dosyanın yargılama aşamasında görev yapan Hakimin ad ve soyad bilgileri ile yeni görev yerlerinin açıkça belirtildiği...

Başka bir deyişle; Arslan "PKK/KCK terör örgütünün üye veya sempatizanlarında algı oluşturma..." niyetiyle suçlanmaktadır. Arslan nasıl bir algı oluşturma niyetindeydi? İddianamede bu belirtilmemiştir. Ayrıca, algı oluşturmak suç değildir. En azından Terörle Mücadele Kanunu madde 6/1'de böyle bir suç düzenlenmiş değildir. İsnat edilen suça ilişkin olarak yapılan tanımın bu ilk kısmı hiçbir anlam ifade etmemektedir. İsnat edilen fiil, madde 6/1'de tanımlanan suç tipi ile örtüşmemektedir.

İkinci cümlede savcı aşağıdaki sonuca varmaktadır ki varılan bu sonuç da öncekinden iyi değildir:

Şüphelinin bu şekilde, kamuoyunu bilgilendirme amacı dışına çıkarak ilgili soruşturma ve yargılama dosyası kapsamında görev yapan hakim ve savcıya ilişkin bilgilerin, katılmış oldukları dosyalarda isnat ve iddiaların yer aldığı PKK/KCK silahlı terör örgütü ile örgüt mensupları tarafından bilinmesine ve bu şekilde terörle mücadelede görev yapan kamu görevlilerinin hedef haline getirilmelerine sebebiyet verdiği anlaşılmakla;

Arslan, kamuoyunu bilgilendirmenin ötesine geçerek Karababa çifti hakkındaki bilgilerin PKK/KCK tarafından bilinmesine neden olmakla suçlanmaktadır. Bu tür bir suçlamanın ciddi bir hukuki belgede yer alması düşünülemez. Tweetteki bilgiler, yani hem Karababa çiftinin yeni görev yeri hem de çiftin 'Tutuklu Gazeteciler Davası' ile ilgili çalışmaları zaten yayımlanmıştı, dolayısıyla 'Tutuklu Gazeteciler Davası' ile ilgilenen herkes Karababa çiftinin davada oynadığı rolden haberdardı.

Buna müteakip, ilgili bilgilerin terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hedef haline gelmesine neden olduğu iddiası da bütünüyle dayanaksızdır. Madde 6/1'e göre suç teşkil eden fiil, bu kişileri hedef göstermektir. Bu durum ise böyle kişilerin hedef alınmasına yol açmaktan farklıdır. İkisi arasındaki fark belki küçüktür ve kanunun İngilizce çevirisinde kaybolmuş olabilir. Ancak Arslan'ın tweetinin Karababa çiftinin hedef alınmasına nasıl yol açtığına dair bir açıklama iddianamede bulunmamaktadır. Savcı, isnat edilen suçu madde 6/1'de düzenlenen suçlarla ilişkilendirmek için çaba dahi harcamamıştır. Ayrıca, suç işleme kastından da bahsedilmemektedir. Arslan, Karababa çiftini hedef gösterme kastıyla mı hareket etmiştir? Bu analizde defalarca belirtildiği üzere, çiftle ilgili bilgiler zaten yayımlanmıştı ve açıkça kamu yararını ilgilendiriyordu.

Dahası, savcı ve hakimlerin 'terörle mücadelede görev almış kamu görevlileri' olmadığı da belirtilmelidir. Savcı ve hakimler suçların tarafsız bir şekilde soruşturulup adil yargılamalar yapılarak adaletin sağlanmasıyla görevlidir, herhangi bir gruba karşı mücadele etmekle değil. Tarafsızlıkları, yansızlıkları ve/veya bağımsızlıkları sorgulanıyorsa, bu bilgi kamu yararınıdır ve haberleştirilmesi de adaletin sağlanmasına hizmet eder.

CMK md. 170/2'ye göre bir savcı ancak soruşturma evresi sonunda toplanan deliller suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa kovuşturma talep etmelidir. Yukarıdaki analizler, Arslan'ın herhangi bir suç işlediğine dair yeterli şüphe bulunmadığını açıkça göstermektedir. Ayrıca iddianame CMK md. 170/5'e de uygun değildir, zira özellikle Arslan'ın tweetindeki bilgilerin daha önce yayımlanmış olması gibi onun lehine olan hususları nesnel bir şekilde içermemektedir.

Sonuç olarak ciddi kusurlar taşıyan bu iddianame CMK md. 170'e uygun değildir. Savcının madde 6/1'i eğip bükerek işlemediği bir suç u Arslan'a isnat etmeye çalıştığı izlenimi edinilmiştir. Arslan'ın bu iddianameye dayanılarak 100 gün boyunca hücre hapsinde tutulması en hafif tabirle trajik bir durumdur. Davada görevini yerine getiremeyen yalnızca savcı değildir, aynı zamanda iddianameyi kabul eden ve bu süre boyunca Arslan'ın tutuklu yargılanmasına gerekçe bulan mahkeme heyeti de Arslan'a adil ve hakkaniyete uygun bir muamele göstermemiştir.

Varılan sonuç iddianamenin iç hukuka uygun olmadığı yönündedir ki bu kanaat, 31 Ekim 2023 tarihinde Arslan'ın beraatine karar veren Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da paylaşılmaktadır. Mahkeme, AİHM ve Yargıtay içtihatlarına dayanarak, sanığın eylemlerinin basın özgürlüğü sınırları içinde olduğu ve suç teşkil etmediği sonucuna varmıştır. Esasa ilişkin kararında mahkeme, ilgili kişilerin kimliklerinin kamuya açık olduğunu ve sanığın paylaşımının kamuoyunu bilgilendirme amacı taşıdığını kabul etmiştir. Tüm bunlar ifade ve haber alma özgürlüğü ilkeleriyle uyumludur. Arslan'a karşı açılan davada tünelin ucunda görünen tek ışık Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin davaya ilişkin kararıdır.

“ Savcı ve hakimler suçların tarafsız bir şekilde soruşturulup adil yargılamalar yapılarak adaletin sağlanmasıyla görevlidir, herhangi bir gruba karşı mücadele etmekle değil. Tarafsızlıkları, yansızlıkları ve/veya bağımsızlıkları sorgulanıyorsa, bu bilgi kamu yararınadır ve haberleştirilmesi de adaletin sağlanmasına hizmet eder. ”

3.2 İddianamenin Uluslararası Standartlara Göre Değerlendirilmesi

Bir iddianamenin nasıl yazılacağını düzenleyen CMK md 170 aslında çok iyi bir şablon sunmaktadır. Kanunun harfiyen uygulanması durumunda, iddianameler uluslararası standartları karşılamış olacaktır.

Türkiye AİHS'i imzalamıştır ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesine göre ülkenin onayladığı milletlerarası anlaşmalar iç hukukun önündedir. Bu demektir ki AİHS'in ihlal edilmesi halinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da ihlal edilmiş olacaktır.

Bu iddianameyi ilgilendiren uluslararası standartlar AİHS'in "Adil Yargılanma Hakkı" başlıklı 6. maddesi ile "İfade Özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi ve Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler Yönergesi'dir.

İddianame, AİHS madde 6'da "Adil Yargılanma Hakkı" başlığıyla güvence altına alınan adil yargılanma hakkına uygun değildir. İddianame taraflıdır ve savcı işlenmemiş bir suçun varlığını kanıtlamaya çalışmaktadır. Madde 6'da öngörülen masumiyet karnesi Arslan için uygulanmamıştır. İddianameyi kabul eden ve böylesine zayıf bir iddianameye dayanarak tutuklu yargılama için gerekçe bulan mahkemenin bağımsızlığı konusunda da ciddi şüpheler bulunmaktadır.

2021 yılına ait AİHM istatistiklerine göre, 25 Ocak 2022'de yayımlanan yıllık faaliyet raporunda, Türkiye ifade özgürlüğünün ihlal edilmesinde en yüksek sırada yer aldı. İfade özgürlüğüyle ilgili tüm başvuruların neredeyse dörtte birinden (2021 yılında 44,250 başvurunun 9,548'i) sorumlu idi. Ancak, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü Türkiye Anayasası'nda açıkça güvence altına alınmıştır. Ayrıca Anayasa, herkesin ifade özgürlüğüne sahip olduğunu belirten AİHS'nin 10. maddesiyle uyumludur.

“Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar.” diyen AİHS madde 10 ile uyumludur.

Lingens kararında (Temmuz 1986), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin hükmü şöyledir:

Basının her ne kadar pek çok amaç yanında “kişilerin itibarını korumak için” belli sınırları aşmaması gerekiyorsa de görevi halkı ilgilendiren tüm alanlarda olduğu gibi siyasi konularda da haber ve fikir vermektir. Basın nasıl bu tür bilgi ve fikirleri kamuoyuna iletmekle görevliyse, bunları öğrenmek de kamuoyunun hakkıdır.

Arslan'ın tweetinin ifade ve basın özgürlüğü kapsamında olduğuna şüphe yoktur. O halde Arslan bu tweeti attığı için neden tutuklandı? Arslan'ın, açıkça hiçbir suç işlenmemiş olmasına rağmen, tutuklu yargılamaya maruz bırakılması, savcının kanun sınırlarını aşarak olası öfke, intikam alma isteği veya diğer gazetecilere caydırıcı bir etki yapacak mesaj gönderme arzusuyla hareket ettiği ihtimaline işaret etmektedir. Yetkinin kötüye kullanılması anlamına gelen bu durum ne iç hukuka uygundur, ne de savcının rolüne ilişkin uluslararası standartlara.

CMK md. 160/2'ye göre savcı, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almak ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür. Oysa bu davada savcı, şüphelinin haklarını korumak yerine Arslan'ın temel haklarını ihlal etmiştir.

BM Savcılarının Rolüne Dair İlkeler Yönergesi'nin 10 ila 20. ilkeleri, savcılarının ceza yargılamalarındaki rolünü özetlemektedir.² İlke 12'ye göre savcılar:

... görevlerini hukuka uygun olarak, adil, sürekli ve süratli bir biçimde, insan onuruna saygı gösterip koruyarak, insan haklarının yanında yer alarak yürütürler ve bu suretle adil yargılamanın gerçekleştirilmesine ve ceza adaleti sisteminin düzgün işlemesine katkıda bulunurlar.

Arslan'a karşı açılan davanın savcısı görevlerini bu gerekliliklere uygun olarak yerine getirmemiştir. Arslan aleyhindeki iddianame ve yargı süreci adil ve muvazeneli olmayıp hem adil yargılanma hem de ifade özgürlüğü haklarını ihlal etmiştir.

BM Yönergesinin 13/a ilkesi savcılarının görevlerini yerine getirirken,

İşlerini tarafsızlıkla ve her türlü siyasal, sosyal, dinsel, ırksal, kültürel, cinsel veya başka herhangi bir ayrımcılıktan kaçınarak yürütmesi, gerektiğini söylemektedir.

Arslan'ın cezai kovuşturmayla uğramasının nedeninin tamamen siyasi olduğu ve Türkiye Hükümeti'nin gazetecilere ve ifade özgürlüğüne karşı açtığı on yıllardır devam eden savaşın bir parçası olduğu açıkça görülmektedir. Arslan'ın savunmasında da belirttiği gibi, iddianame aslında siyasi ayrımcılığın bir sonucudur. 'Yargılanan Arslan değil gazetecilik faaliyetinin kendisiydi'.

BM Yönergesi'nin 13(b) ilkesi uyarınca uyarınca savcı,

Kamu yararını korur, objektif bir biçimde hareket eder, zanlının ve mağdurun durumunu gereği gibi dikkate alır ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığına bakmaksızın, ilgili her türlü duruma dikkat eder;

Bu iddianamede savcı Arslan'ın savunmasını değerlendirmeye katmamıştır. Savcı Arslan'ın tweetinin kamuya açık bilgileri aktardığı ve herhangi bir kişisel yorum veya eleştiri içermediği olgusunu dikkate almamıştır. Bunun yerine, savcı Arslan'ın niyeti hakkında spekülasyon yapmış ve onu işlemediği bir suçla itham etmiştir. Savcı ortaya koyduğu bu çalışmayla, 1995 yılında Uluslararası Savcılar Birliği tarafından belirlenen standartları da ihlal etmektedir. Bu standartlarla tüm adalet sistemlerinde “cezai suçların adil, etkili, tarafsız ve etkin bir şekilde kovuşturulması[nın]” sağlanması amaçlanmaktadır.³ Bu standartlara göre, bir savcı ceza yargılamasını yalnızca “davanın makul olarak güvenilir ve kabul edilebilir delillere sağlam olarak dayandırıldığı durumda işlemleri sürdürmeleri, bu tür delillerin yokluğunda kovuşturma işlemlerini sürdürmemeleri” gerekir. Kamu yararını korumak, adil ve tarafsız bir kovuşturma yapmak

yerine, savcı masum birine karşı bir ceza yargılaması başlatmıştır.

Sonuç olarak Arslan hakkında düzenlenen iddianamenin ne iç hukukta ne de uluslararası standartlarda bir yasal dayanağı bulunmaktadır. Durum o kadar açıktır ki, savcı da bunun farkında olsa gerektir. Sonuç olarak, savcı görevini adil ve tarafsız bir şekilde yerine getirmemiş, aksine muhakemesinin zayıf ve profesyonellikten esasen yoksun olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak Arslan, yasal bir dayanağı olmaksızın 100 gün boyunca hücre hapsinde tutuklu yargılanmıştır. Bu davada işlenen asıl suç da budur.

4- Sonuç ve Öneriler

Bu projede değerlendirilen diğer birçok iddianame gibi bu iddianame de aslında hiç düzenlenmemiş olmalıydı. Ortada işlenmiş bir suç yoktur. CMK'nın şekil şartlarını karşılamış gibi görünecek şekilde yapılandırılan bu iddianamede savcı, Arslan'ın eylemlerini ona isnat edilen suçla ilişkilendirememiştir. Savcı olmuş birisinin Arslan'ın tweetinin basın özgürlüğü kapsamına girdiğini bilmemesi pek mümkün değildir. Bu durumda savcının asıl isteğinin Arslan'ı sindirmek ve susturmak olduğunu varsaymak yanlış olmaz.

Bu projede kapsamında verilen tavsiyelerde, savcıların CMK md. 170'e harfiyen uyması gerektiği, çünkü bu maddenin aslında iddianamelerin nasıl yazılacağı konusunda iyi bir rehberlik sağladığı belirtilegelmiştir. Bu tavsiye hala geçerlidir. Ancak savcının asıl niyetinin basını sansüre uğratmak ve gazetecilerin gözünü korkutup onları işlerini yapamaz hale getirmek olduğu durumda, iddianameler hiçbir zaman ne Türkiye iç hukukuna ne de uluslararası insan hakları standartlarına uygun olacaktır.

Burada bütün suç savcıda da değildir. Mahkeme heyeti Arslan'ın tweetinin suç olmadığını pekala anlamış olsa da iddianameyi ve savcının tutuklu yargılama talebini onaylamıştır. Basın özgürlüğü Türkiye Cumhuriyeti Anayasası tarafından güvence altına alınmış olsa da gazetecilerin kovuşturmalara ve keyfi tutuklamalara karşı bir korumasının bulunmadığını bu durum göstermektedir. Bu nedenle, savcılar çok önemli bir iş icra etmektedirler, zira ceza yargılamasını başlatanlar onlardır. Olumlu tarafından bakıldığında, Arslan'ın beraatine karar veren mahkeme heyeti, iddianameye ve Arslan'ın eylemlerine ilişkin sağlam bir hukuki değerlendirmede bulunmuştur. Bu yalnızca Türkiye hukuku açısından değil, aynı zamanda uluslararası insan hakları standartları açısından da böyledir.

İddianamelerin nasıl yazılacağı konusunda verilecek eğitimlerin yanı sıra, savcılarının savcının rolüne ilişkin bilgilendirilmeye de ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Bu nedenle CMK'nın savcılarının rolüne ilişkin hükümleri ile BM Savcılarının Rolüne Dair İlkeler Yönergesi'ndeki ayrıntılı tavsiyelerin savcılarının eğitiminin bir parçası haline getirilmesi tavsiye edilmektedir. ■

Yazar:

Heidi Heggdal, Norveç'teki Oslo Bölge Mahkemesi'nde yargıç olarak görev yapmaktadır. Kendisi, Kosova'daki Avrupa Birliği'nin Hukukun Üstünlüğü Misyonu olan EU-LEX'e Adalet Gözlemcisi olarak atanmıştır ve üç yıldır orada görev yapmaktadır.

Heggdal, Uluslararası Hukukçular Komisyonu'nun Norveç Yargıçlar, Avukatlar ve Savcılarının Bağımsızlığı Komitesi üyesidir. Uzun yıllardır Türk davaları üzerinde çalışmaktadır.

Sonnotlar

- 1 <https://norskpen.no/eng/pen-norway-observes-kurdish-media-case/>
- 2 <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfProsecutors.aspx>
- 3 [https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documantation/IAP-Standards-\(1\)/IAP_Standards_Oktober-2018_FINAL_20180210.pdf.aspx](https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documantation/IAP-Standards-(1)/IAP_Standards_Oktober-2018_FINAL_20180210.pdf.aspx)